

Přehled nálezů krasce lipového *Lamprodila (Lamprodila) rutilans rutilans* (Fabricius, 1777) na území východních Čech

A review of findings of linden burncow *Lamprodila (Lamprodila) rutilans rutilans* (Fabricius, 1777) known from eastern Bohemia

Josef MERTLIK

Pohřebačka 34, CZ-53345 Opatovice nad Labem, Czech Republic
mertlik@elateridae.com

Abstract. A review of findings of *Lamprodila (Lamprodila) rutilans rutilans* (Fabricius, 1777) from Eastern Bohemia (Czech Republic). Exact position data, biotope photos and notes on biotope conservation possibilities are added to the text.

Key words: Coleoptera, Buprestidae, *Lamprodila rutilans*, habitat, protection, management, Europe, Czech Republic



Copyright © 2001 Stanislav Krejčík

Obr. 1. Krasce lipový *Lamprodila rutilans*. Více obrázků imag je ke shlédnutí na adrese:
<http://www.biolib.cz/cz/taxonimages/id9096/>

ÚVOD

Krasce lipový (obr. 1) je známý z jižní a střední Evropy, Kavkazu a Zakavkazska. Vyvíjí se v kmenech a větvích živých lip. Samice klade vajíčka do štěrbin v kůře kmene nebo silnějších větví, larvy žijí ve dřevě a v kůře, kde se i zakuklí. Stromy, v nichž se larvy vyvíjejí, se prozradí usycháním větví, odchlípnutím kůry a typickými oválnými výletovými otvory (obr. 21-22). V jižní Evropě trvá vývoj 1 rok, u nás 2 až 3 roky. Létá jen zřídka. Imaga sedají na kmeny a listy od května do července. Při pečlivém prohlížení kůry je možné je zjistit ještě před vylétnutím z výletových otvorů (Poláček 1977).

Na území České republiky nebylo doposud skutečně celorepublikové faunistické mapování krasce lipového. K dispozici je jen několik publikovaných prací, obsahující jednotlivé údaje (Tyl 1908, Zoufal 1922, Bozděchová 1972, Strejček 1973 a 1988, Koloničný et Stanovský 1975, Poláček 1977, Kletečka 1995, Trávníček 1995, Bílý 1996, Mergl 2007 a Balcarová 2008) a jedna rozsáhlejší práce, dokumentující jeho výskyt na území Zlínského kraje (Konvička 2010).

Z území Pardubického kraje publikoval šest lokalit tohoto druhu Poláček (1977) a jednu lokalitu Mertlik (2007). Z území sousedního Královéhradeckého kraje mi byl znám jen jeden doposud nepublikovaný náleze z okolí Týniště nad Orlicí (Josef Voda leg.).

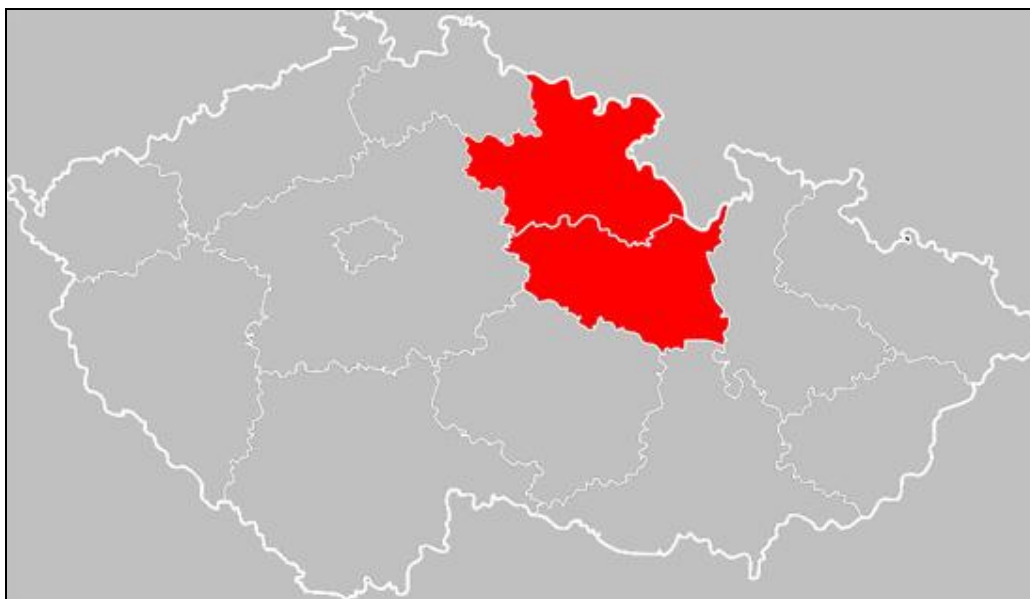
V letech 2009-2010 jsem na svých entomologických výpravách, zaměřených především na inventarizaci východočeských stepních biotopů a třešňových alejí (Mertlik 2010) prohlížel také četné lipové aleje vysazené u cest nebo na návších obcí. Na spodních partiích kmenů lip jsem na jejich kůře poměrně často nacházel typické výletové otvory tohoto druhu (obr. 21-22), vzácněji se mi podařilo objevit i larvy nebo torza těl imag v kukelních kolébkách. Aktivitu imag jsem nepozoroval.

Do textu jsem zařadil také další tři nálezy z doposud nepublikovaných lokalit, jedné z Ústeckého kraje a dvou z Jihomoravského kraje. Tyto lokality jsou pozoruhodné tím, že dokumentují výskyt krasce lipového v přirozeném prostředí suťových lesů.

Na některých lokalitách jsou praktikovány velmi nevhodné metody odborné péče o lípy, jakými jsou např. hermetické uzavírání otvorů do dutin kmenů nebo odstraňování spodních větví z jejich kmenů. Bohužel, při takovémto nerespektování životních nároků krasce lipového se i zde, tento jinak poměrně vzácný druh, stává významným hospodářským škůdcem.

Tato práce si klade za cíl podat zprávu o recentním rozšíření krasce lipového na území východočeského regionu a zároveň upozornit na vážné nebezpečí, které hrozí od tohoto druhu lipovým alejím, pokud nejsou při odborné péči o aleje respektovány jeho životní nároky (viz str. 98 – kapitola Ochrana biotopů – Management).

PŘEHLED NÁLEZŮ NA ÚZEMÍ VÝCHODOČESKÉHO REGIONU



Obr. 2. Mapa krajů České republiky s vyznačením území Královéhradeckého a Pardubického kraje

Pokud je u lokality uveden nápis „fotogalerie“, jsou fotografie lokality umístěny v internetové fotogalerii na adrese: <http://www.elateridae.com/gallery/search>. Zde zadejte klíčová slova, která jsou u lokality uvedena, např. „Staré Nechanice rutilans“. **K dispozici je 194 obrázků na 10 stránkách (k datu 20.9.2010).**

- 5558: Jičín, Valdštejnská alej [fotogalerie: Valdštejnská alej], nalezen zde okolo roku 1990 pražskými entomology (V. Hron, ústní sdělení).
- 5759: Nový Bydžov, Metličany, lipová alej (Loc: 50°14'21.249"N, 15°30'43.349"E), 2010, výletové otvory na kmenech lip, M. Mikát observ.
- 5759: Staré Nechanice, lipová alej podél silnice (Loc: 50°14'35.784"N, 15°37'7.97"E - Loc: 50°14'36.044"N, 15°37'6.308"E) [fotogalerie: Staré Nechanice rutilans], 23. IX. 2009, více výletových otvorů ve třech kmenech lip (4-30-1), J. Mertlik observ.
- 5761: Smiřice - Čibuz, lipová a jírovcová alej (Loc: 50°17'42.674"N, 15°52'43.068"E), 10. IX. 2009, několik lip s větším množstvím výletových otvorů (stovky), J. Mertlik observ.
- 5761: Hradec Králové, Malšova Lhota, lipová alej u hřbitova (Loc: 50°12'22.435"N, 15°53'17.922"E) [fotogalerie: Malšova Lhota rutilans], 26. V. 2009, velká lípa se třemi výletovými otvory ve spodní části kmene, J. Mertlik observ.
- 5761: Hradec Králové, Svinary, lipová alej u hospody (Loc: 50°12'35.918"N, 15°54'12.864"E) [fotogalerie: Svinary rutilans], 26. V. 2009, velká lípa s větším množstvím výletových otvorů ve spodní části kmene, J. Mertlik observ.
- 5762: Ledce, skupina lip u silnice u kostela (Loc: 50°13'21.019"N, 16°22'24.645"E) [fotogalerie: Ledce rutilans], 15. IX. 2009, jedna lípa s deseti výletovými otvory, J. Mertlik observ.
- 5762: Vranov, lipová alej Vranov - Mokré (Loc: 50°15'30.048"N, 16°22'24.437"E) [fotogalerie: Vranov rutilans], 15. IX. 2009, jedna lípa s deseti výletovými otvory, J. Mertlik observ.
- 5762: Vranov – Mokré, lipová alej (Loc: 50°15'36.013"N, 16°25'1.575"E) [fotogalerie: Mokré rutilans], 15. IX. 2009, jedna lípa s deseti výletovými otvory u paty kmene, J. Mertlik observ.
- 5762: Mokré, V Lípách, lipová alej Mokré - Mochov (Loc: 50°15'55.755"N, 16°33'39.755"E) [fotogalerie: V Lípách rutilans], 15. IX. 2009, jedna lípa s deseti výletovými otvory, J. Mertlik observ.
- 5762: Mokré, V Lípách, skupina lip u křižovatky (Loc: 50°16'5.519"N, 16°34'49.33"E) [fotogalerie: V Lípách rutilans], 15. IX. 2009, jedna lípa s několika desítkami výletových otvorů u paty kmene, J. Mertlik observ.
- 5762: Opočno, Podzámčí, lipová alej (Loc: 50°16'36.042"N, 16°52'0.386"E) [fotogalerie: Opočno rutilans], 15. IX. 2009, jedna lípa s několika staršími výletovými otvory, J. Mertlik observ.
- 5858: Chlumecký nad Cidlinou, lipová alej u zámku Karlova Koruna (Loc: 50°9'30.507"N, 15°26'57.884"E) [fotogalerie: Karlova Koruna rutilans], 22. IX. 2009, tři výletové otvory u paty kmene lípy, J. Mertlik observ.
- 5858: Chlumecký nad Cidlinou, lipová alej k Chlumecké bažantnici (Loc: 50°9'24.399"N, 15°27'56.69"E a Loc: 50°9'26.625"N, 15°27'58.652"E) [fotogalerie: Chlumecký rutilans], 22. IX. 2009, více výletových otvorů v pěti kmenech lip, J. Mertlik observ.
- 5860: Staré Ždánice, lipová alej (Loc: 50°6'15.947"N, 15°42'52.331"E) [fotogalerie: Staré Ždánice rutilans], 13. VI. 2009, velká lípa s jedním výletovým otvorem ve spodní části kmene, J. Mertlik observ.; 24. V. 2010, více čerstvých výletových otvorů ve spodní části kmene, J. Mertlik observ.
- 5861: Běleč nad Orlicí, lipová alej (Loc: 50°11'46.422"N, 15°56'20.196"E) [fotogalerie: Běleč rutilans], 26. V. 2009, velká lípa se dvěma výletovými otvory ve spodní části kmene, J. Mertlik observ.
- 5861: Třebechovice pod Orebem, Heldovo náměstí, lipová alej (Loc: 50°12'4.083"N, 15°59'8.346"E - Loc: 50°12'3.467"N, 15°59'12.293"E) [fotogalerie: Třebechovice rutilans], 15. IX. 2009, dvě lípy s jedním výletovým otvorem, jedna lípa s deseti výletovými otvory, J. Mertlik observ.
- 5861: Štěnkov, větší množství lip na návsi (Loc: 50°10'59.114"N, 15°59'53.198"E) [fotogalerie: Štěnkov rutilans], 26. V. 2009, velká lípa s větším množstvím výletových otvorů ve spodní části kmene (1 mrtvý ex.), dvě lípy s několika výletovými otvory, J. Mertlik observ. et leg.
- 5861: Bělečko, lipová alej na návsi (Loc: 50°9'12.41"N, 15°57'5.431"E) [fotogalerie: Bělečko rutilans], 18. VI. 2009, velká lípa s větším množstvím výletových otvorů ve spodní části kmene, J. Mertlik observ.
- 5861: Vysoké Chvojno, lipová alej u silnice (Loc: 50°6'32.957"N, 15°58'17.339"E a Loc: 50°6'32.26"N, 15°58'20.245"E), 16. VII. 2009, tři lípy s větším množstvím výletových otvorů, J. Mertlik observ.
- 5861: Vysoké Chvojno – hájovna (Loc: 50°7'13.051"N, 15°58'58.526"E), 16. VI. 2009, lípa u silnice s několika výletovými otvory, J. Mertlik observ.
- 5861: Vysoké Chvojno, rezervace Buky (Loc: 50°8'11.606"N, 15°59'27.395"E), 1998, 1 ex., B. Mocek observ. (Mertlik 2007).
- 5862: Petrovičky, dvě lípy u cesty (Loc: 50°10'3.071"N, 16°1'51.336"E) [fotogalerie: Petrovičky rutilans], 26. V. 2009, velká lípa s několika výletovými otvory ve spodní části kmene, J. Mertlik observ.
- 5862: Sutě Břehy u Týniště nad Orlicí, 5. VII. 1993, 3 ex., Josef Voda leg., F. Pavel coll.

- 5862: Týniště nad Orlicí, lipová alej u hřbitova v ulici V. Opatrného (Loc: 50°9'19.87"N, 16°43.895"E a Loc: 50°9'21.073"N, 16°41.603"E) [fotogalerie: Týniště rutilans], 30. V. 2010, více výletových otvorů ve dvou kmenech lip, J. Mertlik observ.
- 5958: Kladruby nad Labem – Františkov, lipová alej (Loc: 50°3'11.844"N, 15°26'28.521"E) [fotogalerie: Františkov rutilans], 21. XI. 2003, několik lip s větším množstvím výletových otvorů ve spodní části kmene, v kůře více larev, J. Mertlik observ.; (Loc: 50°3'12.075"N, 15°26'31.667"E), 8. IV. 2010, 2 larvy, více výletových otvorů v kůře dvou kmenů lip, J. Mertlik leg.; dtto, (Loc: 50°3'14.426"N, 15°26'55.978"E), velké množství výletových otvorů v kůře kmene lípy.
- 5958: Kladruby nad Labem, lipová alej od hřebčína k Labi (Loc: 50°3'12.852"N, 15°28'54.091"E - Loc: 50°2'48.293"N, 15°28'34.436"E), VIII. 2010, několik ex., více výletových otvorů v kůře několika kmenů lip, T. Kopecký et B. Mocek leg. et observ.
- 5959: Semín, lipová alej (Loc: 50°3'11.89"N, 15°30'52.61"E) [fotogalerie: Semín rutilans], 8. IV. 2010, výletové otvory v kůře kmene lípy, J. Mertlik observ.
- 5959: Semín – Břehy, lipová alej (Loc: 50°3'20.564"N, 15°33'0.417"E) [fotogalerie: Semín Břehy rutilans], 8. IV. 2010, výletové otvory v kůře kmene lípy, J. Mertlik observ.
- 5959: Přelouč, lípa u severního výjezdu z mostu přes Labe, 9. VI. 2009, 2 ex., silná populace (usychající strom bezprostředně ohrožen kácením), V. Hron leg., det. et coll.
- 5960: Semtín, lípa u garáží u vlakové zastávky [fotogalerie: Semtín rutilans], 1999, starší výletové otvory, V. Hron observ. [lípa skácena, nyní bez nálezů].
- 5962: Jaroslav, VI. 1959, Matler leg. (Poláček 1977).
- 5962: Uhersko, hráz rybníka Lodrant, lípa v roce 2000 skácena, nyní bez nálezů, V. Hron observ.
- 5962: Trusnov, VI. 1970, Kabrhel leg. (Poláček 1977).
- 5963: Plochovice, Smetana, lipová alej na návsi (Loc: 50°3'7.09"N, 16°10'47.753"E) [fotogalerie: Smetana rutilans], 15. VI. 2009, velká lípa s několika výletovými otvory ve spodní části kmene, J. Mertlik observ.
- 5963: Újezd u Chocně, lipová alej u železniční stanice, 1978, 13 ex. (ex larvae), Jaroslav Jelínek leg., det. et coll.; 13. VII. 1992, 1 ex. Jaroslav Jelínek leg., det. et coll.; 2008, čerstvé výletové otvory, V. Hron observ.; (Loc: 50°1'58.044"N, 16°10'49.755"E) [fotogalerie: Újezd u Chocně rutilans], 15. VI. 2009, velká lípa s několika výletovými otvory ve spodní části kmene, J. Mertlik observ.
- 5963: Chocně (59-6063), 1939-1944, Ecler leg. (Poláček 1977).
- 5963: Chocně – Březenice, lipová alej (Loc: 50°0'19.281"N, 16°13'57.091"E), 19. VII. 1995, velké lípy s větším množstvím výletových otvorů ve spodní části kmene, J. Mertlik observ. [dříve součást lipové aleje Choceň – Hemže, ale lípy v její západní polovině byly v pokáceny a nahrazeny novou lipovou výsadbou].
- 5963: Březenice – Hemže, lipová alej (Loc: 50°0'23.552"N, 16°14'20.161"E - Loc: 50°0'36.552"N, 16°14'45.919"E) [fotogalerie: Hemže rutilans], 21. VIII. 2010, více výletových otvorů v kůře několika kmenů lip, J. Mertlik et J. Krátký observ.
- 5964: Žamberk env., Helvíkovice – Dolní Dvůr, lipová alej (Loc: 50°5'39.03"N, 16°26'38.247"E - Loc: 50°5'56.945"N, 16°24'17.636"E) [fotogalerie: Helvíkovice rutilans], 20. IX. 2009, více výletových otvorů v kůře několika kmenů lip (Helvíkovice: Loc: 50°5'37.3"N, 16°26'26.983"E a Loc: 50°5'33.826"N, 16°25'37.239"E; Bažantnice: Loc: 50°5'41.98"N, 16°25'16.568"E; Dolní Dvůr: Loc: 50°5'53.296"N, 16°24'26.187"E), J. Mertlik observ.
- 5964: Dlouhoňovice, lipová alej u silnice u Dlouhoňovického potoka (Loc: 50°4'8.072"N, 16°25'54.037"E - Loc: 50°4'4.594"N, 16°25'40.602"E) [fotogalerie: Dlouhoňovice rutilans], VII. 2010, více výletových otvorů v kůře několika kmenů lip, J. Pelikán observ.; dtto, 21. VIII. 2010, více výletových otvorů v kůře několika kmenů lip, J. Mertlik et J. Krátký observ.
- 6060: Slatiňany (Loc: 49°55'7.365"N, 15°48'45.976"E) [fotogalerie: Slatiňany rutilans], 20. X. 2009, výletové otvory na osluněném kmenu lípy, J. Mertlik observ.
- 6062: Uhersko, VI. 1943, Ecler leg. (Poláček 1977).
- 6062: Štěnec, VI. 1940, Ecler leg. (Poláček 1977).
- 6063: Choceň, na starých lípách ve stromořadí směrem k Chlumu (Loc: 49°59'23.543"N, 16°13'30.73"E), 1951-1964 (Poláček 1977); (Loc: 49°59'30.547"N, 16°13'31.31"E) [fotogalerie: Choceň rutilans], 21. VIII. 2010, torzo těla imaga v kukelní kolébce, více výletových otvorů v kůře několika kmenů lip, J. Mertlik et J. Krátký observ.
- 6162: Luže, lipová alej u hřbitovní zdi (Loc: 49°53'17.121"N, 16°2'15.433"E) [fotogalerie: Luže rutilans], 9. IX. 2009, několik lip s větším množstvím výletových otvorů (stovky), 1 mrtvý ex. ve výletovém otvoru, J. Mertlik observ.
- 6162: Luže, tři lípy u kostela (Loc: 49°53'38.459"N, 16°1'47.358"E) [fotogalerie: Luže rutilans], 9. IX. 2009, dvě lípy s větším množstvím výletových otvorů (stovky), J. Mertlik observ.

OCHRANA BIOTOPŮ - MANAGEMENT

Přirozené biotopy krasce lipového se nacházejí v nížinách a pahorkatinách (suťové lesy) v přirozených listnatých lesích s výskytem lip. K tomuto typu přísluší výše citované východočeské nálezy ze Sutých Břehů u Týniště nad Orlicí a z rezervace Buky u Vysokého Chvojna.

Mimo východočeský region jsem našel tři, doposud nepublikované lokality krasců lipových, nacházející se v suťových lesích. Vzhledem k tomu, že nálezy těchto krasců jsou na přirozených biotopech velmi vzácné (z důvodu skrytého způsobu života, např. ve větvích v korunách stromů), uvádím zde jejich podrobnější údaje:

Bohemia bor., České Středohoří, Kamýk env., vrch Plešivec (Loc: 50°33'52.109"N, 14°5'22.792"E) [fotogalerie: Kamýk rutilans], 6.6.2010, větší množství výletových otvorů v kůře větve solitérní lípy (obr. 3-6), J. Mertlik et V. Dušánek observ.

Moravia mer., Lelechovice env., rezervace Babí lom, skalnatý hřbet u rozhledny (Loc: 49°18'19.682"N, 16°34'34.064"E) [fotogalerie: Babí lom rutilans], 23.5.2009, větší množství výletových otvorů v kůře osluněného kořene lípy (obr. 7-10), J. Mertlik observ.

Moravia mer., Oslavany env., vrch Kocoury (Loc: 49°7'23.519"N, 16°18'48.288"E) [fotogalerie: Oslavany rutilans], 29.9.2008, 3 mrtvé ex., v kukelních kolébkách v kůře větve lípy (obr. 11-12), J. Mertlik leg. et coll.

Ohrožení: Biotopy ohrožené lesní hospodářskou činností vyžadují důslednou ochranu v rámci celého území České republiky. Ochrana přirozených lesních porostů naráží v současné společnosti, jejíž existence je založena na generování zisku, na pevnou hráz nepochopení a ryzího nezájmu ze strany lesních hospodářů (Konvička, Čížek & Beneš 2004).

Umělé, lidskou činností vytvořené biotopy krasce lipového jsou lipové aleje a lipové háje, případně jednotlivé solitérní kmeny. Jejich ochrana je vázána na zachování tradic při výsadbě lip a v promyšlené odborné péči o ně.

Ohrožení: Lipové aleje jsou v současnosti ohroženy zejména jejich likvidací. Stává se to pod záminkou potřeby rozšiřování pozemních komunikací (silnice, cyklostezky). Polovina lipové aleje byla zničena v Chlumci nad Cidlinou u cesty podél Cidliny [fotogalerie: Chlumec rutilans] (obr. 21), celá lipová alej byla zničena v Hradci Králové u Piletic [fotogalerie: Piletice lipová alej] a v plánech královéhradeckých technokratů je i likvidace lipové aleje v Opatovicích nad Labem u silnice k Opatovickému jezu [fotogalerie: Opatovice lipová alej] (Klaban 2009).

Velké a bohužel neprávem podceňované nebezpečí se skrývá i v částečných revitalizacích alejí nebo při „estetických“ úpravách jednotlivých kmenů. Klasickým případem je vážně poničená lipová alej u silnice mezi Chocní a Hemží. Před patnácti lety byly stromy v této aleji ošetřeny takovým způsobem, že byly všechny otvory do kmenů neprodyšně uzavřeny. Následně pak došlo ke zvýšení vlhkosti v dutinách kmenů a expanzi dřevních hub. Časem začaly být rozlamující se trouchnivé kmene nebezpečné pro provoz na silnici a byly pokáceny. V současnosti zde již byla zlikvidována polovina velkých kmenů, které byly nahrazeny výsadbou mladých lip (obr. 22).

Dalším poměrně rozšířeným nešvarem je odstraňování spodních větví na kmenech lip. Přitom každá úprava lipových kmenů, která má za následek jejich silné oslunění může být pro osud kmene tragický. Uměle osluněný kmen je zákonitě oslaben a pro samice krasců se tak stává neodolatelným lákadlem pro naklazení vajíček. Krascům, kteří se doposud přirozeně vyvíjeli v malých populacích v poškozených větvích v korunách stromů, se otevírají ideální možnosti pro lokální populační explozi. Výsledkem jsou desítky a stovky výletových otvorů na kmenech umírajících lip. Napadené části kmenů bývají vzápětí osídleny dřevními houbami. Lípy prosychají, jsou káceny další a další kmene. A to vše jenom proto, že lidé nevědomky připravují jednomu z jinak neškodných brouků ideální životní podmínky. Jako příklad lze uvést lipovou alej v Luži [fotogalerie: Luže rutilans] (obr. 18).

Management. Odborníci pečující o lipové aleje by měli být seznámeni s rizikem, které hrozí při neprodyšném uzavření otvorů kmenů. Otvory se musí zakrýt tak, aby do kmene nepršelo a nezatékala voda, ale přitom musí zůstat dostatečně prodyšné kvůli větrání dutiny, které účinně zamezuje nadměrnému rozvoji dřevních hub.

Dalším rizikovým faktorem je nadměrné oslunění kmenů. Při plánování managementu péče o tyto aleje je proto nutné vždy posuzovat hodnotu oslunění jednotlivých kmenů. I náhle osluněný strom, i když je již napaden krasci lipovými, má ještě k dispozici velmi účinnou schopnost obrany, při které sám dokáže zastínit osluněné plochy svého kmene rychlým růstem nových větví. Pokud se stromu zastínění kmene podaří, krasci o něj ztratí zájem a dále se v něm již nevyvíjí. Ovšem periodické odstraňování „ochranných“ větví má pro lípy fatální následky. Na území východočeského regionu jsou ohroženy zejména aleje, rostoucí v nižších polohách (viz přehled nálezů). Nejméně ohroženy jsou lípy rostoucí v alejích vysazených ose sever-jih, v nichž jsou ohroženy jen první osluněné kmene na jižním okraji alejí. Nejvíce jsou ohroženy aleje, vysazené v ose západ-východ, v nichž jsou rovnoměrně osluněny všechny kmene (obr. 17-20).

Nebezpečné situace nastávají také při částečných „revitalizacích“ lipových alejí, kdy je na místo odstraněného vzrostlého kmene lípy zasazen mladý kmínek. Většinou se přesazují již odrostlejší kmínky, které

bývají po přesazení oslabeny a trpí nadměrným osluněním a také nedostatkem vody. Jejich kořenový systém není ještě plně aktivní, ale přitom sousední vzrostlé kmeny mají schopnost získat pro sebe ze svého okolí většinu dostupné vody. Pokud jsou mladé kmínky extrémně osluněny a zároveň se v aleji vyskytuje krasce lipový, jsou jejich šance na další život značně omezeny. Účinnou obranou proti jejich osídlení krasci může být zavinutí kmínků do ochranné tkaniny a v suchých obdobích je nutné jejich zalévání. Klasickým příkladem usychání mladých lip a jejich následného napadení krasci lipovými jsou lipové aleje v okolí Kladruv nad Labem (od hřebčína ve směru na Františkov nebo k Labi) (obr. 13).

ZÁVĚR

V tomto článku je uveden přehled nálezů krasce lipového *Lamprodila (Lamprodila) rutilans rutilans* (Fabricius, 1777), známých z území východních Čech. Z publikovaných prací (Poláček 1977, Mertlik 2007) bylo doposud známo pouze 7 lokalit. V letech 1990-2010 zde bylo zjištěno 42 osídlených lokalit, z nichž tři již byly zničeny. V současnosti je tak známo 39 osídlených lokalit. V přehledu nálezů jsou uvedeny přesné GPS souřadnice nálezů a fotodokumentace lokalit. Článek je doplněn o důležité informace, týkající se závažných nedostatků při údržbě a odborné péči o lipové aleje. Mají za cíl upozornit na vážné nebezpečí, které hrozí od krasce lipovým alejím, pokud nejsou při péči o lípy respektovány jeho životní nároky.

SUMMARY

This article includes the list of records of linden burncow *Lamprodila (Lamprodila) rutilans rutilans* (Fabricius, 1777), known from the area of Eastern Bohemia. Based on the published works (Poláček 1977, Mertlik 2007) there were known only 7 localities in Eastern Bohemia. In years 1990-2010 there have been revealed 42 inhabited localities and three of them have already been destroyed. Nowadays there are known only 39 inhabited localities.

The list of records includes exact GPS position data and photo/documentation of the records. This article has been amended by important information regarding serious failures in maintenance and special care of lime alleys. The purpose is to draw attention to the serious danger for the lime alleys coming from linden burncow in case its life requirements are not respected when taking care of the limes.

Photo documentation. Some representative pictures can be found in the chapter "Obrazová příloha". The complete photo documentation can be found in the web browser at <http://www.elateridae.com/galerie/search.php>. If the locality photo gallery is available, there is a note by the locality name [fotogalerie: ex. Luže rutilans]. You write the key words (given for each locality) to the browser (see above), ex. "Luže rutilans", and click "hledej" to get a table with small pictures. In this table there is given the number of tables with pictures (by clicking on a number you choose the respective table). By clicking on a chosen picture you can double its size. In the browser you can write even a species name "*Lamprodila rutilans*". This will show you all the pictures related to the species (194 pictures on the 10 pages).

PODĚKOVÁNÍ

Za připomínky k textu článku děkuji Milanu Boukalovi (Pardubice), Václavu Dušánkovi (Zábřeh) a Janu Pavlíčkovi (Opočno). Za cenné zkušenosti z několikaleté práce na obnově lipové aleje u Újezdu u Chocně děkuji Jaroslavu Jelínkovi (Chlomek u Újezdu u Chocně).

Dále velice děkuji kolegům, kteří přispěli svými zkušenostmi a údaji ze svých sbírek: Vladimíru Hronovi (Chrudim), Miroslavu Mikátovi (MVČ Hradec Králové), Bohuslavu Mockovi (MVČ Hradec Králové) a Filipu Pavlovi (Vysoká nad Labem). Kolegovi Stanislavu Krejčíkovi (Ruda u Rýmařova) děkuji za poskytnutí fotografie imaga krasce lipového.

Za překlad do angličtiny děkuji Kláře Mázikové (Český Brod) a Lence Brůhové (Ústí nad Labem).

LITERATURA

- BALCAROVÁ L. 2008: Zdravé stromy nahradily napadené lípy. *Bohumínské městské noviny*, 21: 6 a 8.
 BÍLÝ S. 1996: Coleoptera: Buprestoidea, pp. 439-445. In ROZKOŠNÝ R. & VAŇHARA J. (eds.): Terrestrial Invertebrates of the Pálava Biosphere Reserve of Unesco, III. *Folia Fac. Sci. Nat. Univ. Masarykianae Brunnensis, Biologia*, 94: 409-630.

- BOZDĚCHOVÁ J. 1972: Krasci (Col. Buprestidae) ve sbírkách zoologického oddělení Západočeského muzea. *Zprávy Muzeí Západočeského kraje*, 14 (5): 13-20.
- KLABAN M. 2009: Co nás čeká v dopravě? [3] – Boj o lípy. *Opatovice Dnes*, Opatovice nad Labem, 5: 2.
- KLETEČKA Z. 1995: *Poecilota rutilans* (FABR.), (Coleoptera, Buprestidae) v lipových alejích okolí Č. Budějovic. *Sbor. Jihočes. Muz. v Čes. Budějovicích, Přír. Vědy*, 35: 50 p.
- KOLONIČNÝ L. & STANOVSKÝ J. 1975: Některé zajímavější druhy brouků v okolí Třebovic. *Entomologický zpravodaj Krajské stanice mladých přírodovědců v Ostravě-Porubě*, 3: 9-16.
- KONVIČKA M., ČÍŽEK L. & BENEŠ J. 2004: Ohrožený hmyz nížinných lesů: ochrana a management. *Sagittaria*, Olomouc, 79 pp.
- KONVIČKA O. 2010: Příspěvek k faunistice krasce lipového *Lamprodila rutilans rutilans* (Coleoptera: Buprestidae) na východní Moravě. *Čas. Slez. Muz. Opava (A)*, 59: 77-80.
- MERGL M. 2007: Brouci v Plzni, pp. 54-55. In KLÁN M. (ed.), *Životní prostředí města Plzně*, díl 4. Odbor životního prostředí Magistrátu města Plzně, Plzeň, 56 pp.
- MERTLIK J. 2007: Brouci (Coleoptera) přírodní rezervace Buky u Vysokého Chvojna (Česká Republika). *Elateridium*, 1: 97-152
- MERTLIK J. 2010: Přehled nálezů kovařika *Agriotes gallicus* Lacordaire, 1835 a krasce *Anthaxia candens* (Panzer, 1792), známých na území východních Čech (Česká republika). *Elateridium*, 4: 33-67.
- POLÁČEK K. 1977: *Krascovití brouci*. In: ROČEK Z. (ed.): *Příroda Orlických hor a Podorlicka*. St. zeměděl. nakl., Praha, 497-504.
- STREJČEK J. 1973: Nové nebo jinak zajímavé druhy brouků z Čech a Moravy. Neue oder sonst interessante Käferarten aus Böhmen und Mähren. *Zprávy Čsl. Spol. Entomol.*, 9: 57-67.
- TRÁVNÍČEK D. 1995: Zvířena, pp. 71-88. In NEKUDA (ed.): *Zlínsko. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně*. 784 pp.
- TYL J. 1909: Fauna Bohemica. I. Noví brouci pro českou faunu. *Časopis ČS. Spol. Entomol.*, VI. (1): 29-30.
- ZOUFAL V. 1922: Fauna brouků Prostějovského okresu. *Věstník Klubu Přírodovědeckého v Prostějově*, 18 (1920-1921): 5-21.

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA



Obr. 3. Kamýk, solitérní lípy na vrchu Plešivec



Obr. 4. Kamýk, solitérní lípy na vrchu Plešivec



Obr. 5. Kamýk, vrch Plešivec, přízemní větve lípy jsou osídlené krasci lipovými



Obr. 6. Kamýk, vrch Plešivec, výletové otvory krasci lipových ve větvě lípy



Obr. 7. Třebechovice pod Orebem, Štěnkov, lípy na návsi



Obr. 8. Plchovice, Smetana, lípy na návsi



Obr. 9. Bělečko, lípy na návsi



Obr. 10. Malšova Lhota, lipová alej u hřbitova



Obr. 11. Jičín, Valdštejnská alej



Obr. 12. Mokrý – Vranov, lipová alej



Obr. 13. Selmice, Františkov, lipová alej



Obr. 14. Semín, lipová alej



Obr. 15. Hemže – Březenice, lipová alej



Obr. 16. Choceň, lipová alej k vrchu Chlum



Obr. 17. Helvíkovice, Dolní Dvůr, lipová alej



Obr. 18. Luže, lipová alej u hřbitova



Obr. 19. Chlumec nad Cidlinou, lípy u železničního mostu u Cidliny



Obr. 20. Helvíkovice, Dolní Dvůr, lipová alej



Obr. 21. Chlumec nad Cidlinou, polovina aleje u Cidliny byla zničena kvůli rozšíření komunikace



Obr. 22. Choceň - Březenice, ze staré lipové aleje zbyly jen dvě lípy



Obr. 23. Plchovice, Smetana, lípa na návsi, výletový otvor krasce lipového



Obr. 24. Mokré, V Lípách, solitérní lípa, výletové otvory krasců lipových



Obr. 25. Choceň, lipová alej k vrchu Chlum, autor článku při fotografování výletových otvorů krasců lipových (foto J. Krátký)

